

مرور و نقد کتاب

محمد امین حسامی^۱

حکمت برتر

سید مصطفی محقق داماد

ناشر: مرکز نشر علوم اسلامی

سال انتشار: ۱۴۰۰

جناب صدرالمتألهین شیرازی صاحب کتاب گرانقدر "الحکمة المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه" در زمانه خویش بسیار غریبانه زیست و قدر و منزلت او جز برای اهل علم و ایمان شناخته شده نبود و متأسفانه مدعیان فقاقت او را از خود رانده بلکه وی را جلای وطن داده و به یکی از روستاهای قم تبعید نمودند اما این مرد ژرف اندیش راه خود را با قدرت ادامه داده و با تکیه بر سه اصل قرآن، برهان و عرفان، نظام فکری و فلسفی‌ای را پایه گذاری کرد

^۱ دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی

که توانایی رمزگشایی از اسرار آیات و روایات را دارد و شاید بتوان گفت اگر با این نگاه فلسفی به منابع دینی نگاه نکنیم معنی بسیاری از متون را درک نخواهیم کرد. جناب ملاصدرا نزد بزرگانی همچون میرداماد و میرفندرسکی تحصیل نموده و ابتدا فلسفه سینوی را بخوبی درک نمود و بر ظرایف آن استیلا یافت و سپس به این نتیجه رسید که شیخ الرئیس ابوعلی سینا اقلماً نسبت به پاسخ ۱۷ سؤال در نظام فلسفی خود غفلت کرده است.

حضرت آیت الله دکتر سیدمصطفی محقق داماد در سال ۱۳۸۵ تصمیم گرفتند بر مبنای همین مواردی که ملاصدرا معتقد است جناب شیخ الرئیس غفلت کرده است، حاصل سالها تدریس خود در حوزه فلسفه اسلامی و خصوصاً نظام فلسفی جناب صدرالمتألهین شیرازی را به رشته تحریر در آورند لکن ابتدا مطالب خود را به صورت درسگفتارهایی برای دانشجویان دوره دکتری موسسه حکمت و فلسفه ایران بیان میکنند و حاصل آن درسها تبدیل به کتابی می شود به نام "حکمت برتر" که درباره نوآوری های فلسفه صدرا مطالب بسیار ارزنده ای در بر دارد.

این کتاب دارای ۹ گفتار بدین ترتیب است : ۱- حکمت برتر ملاصدرا ۲- حکمت متعالیه، ابداع یا التقاط؟ ۳- اصالت وجود ۴- بساطت و ترکیب مشتقات در ادبیات علوم عقلی اسلامی ۵- وحدت تشکیکی وجود ۶- تقسیمات کلی وجودبه ذهنی و خارجی ۷- هستی و چیستی علم ۸- اتحاد عاقل و معقول ۹- بررسی اشکال عدم بقای موضوع در حرکت جوهر

مؤلف محترم کتاب به سبک استاد خود مرحوم شهید مرتضی مطهری در همه مباحث ابتدا مقدمه و سیر شکل گیری موضوع فلسفی خصوصاً با نگاه به فلسفه سینوی را همراه با اشکالات وارد بر آن تبیین میکنند بطوریکه خواننده کتاب گمان میبرد این اشکال کاملاً وارد است و نمیتوان به آن پاسخ داد اما مؤلف مکرم در ادامه بحث به بیان پاسخ اشکالات با تکیه بر نظام فلسفه صدرایی پرداخته و رجحان حکمت برتر را نشان میدهند.

در این اثر همچنین به افرادی که نتوانسته اند چارچوب حکمت متعالیه یا حکمت برتر جناب صدرالمتألهین را درک نمایند و حکمت صدرایی را حکمت التقاطی معرفی نموده و اصالتی برای آن قائل نیستند نیز پاسخ مبسوطی داده شده است. با مطالعه دقیق کتب صدرالمتألهین و مقایسه آنها با آثار پیشینیان کاملاً روشن می کند که جناب صدرا دارای یک سیستم و نظام فلسفی خاص و کاملاً بدیع می باشد و امکان ندارد از جمع، التقاط و تلفیق مطالب مختلف یک سیستم مشخص بوجود آید. به عبارتی سیستم و نظام فلسفی صدرا دارای ارکانی است که جنبه ابتکاری دارد.

اثر حاضر را میتوان به تمام علاقمندان فلسفه خصوصاً فلسفه اسلامی و بالاخص دانشجویان این رشته توصیه نمود چراکه با متنی بسیار روان و شیوا مهمترین مباحث فلسفی را بیان کرده و در بسیاری از موارد به داوری بین آراء

جناب شیخ الرئیس و صدرالمتألهین نشستہ است، همچنین نحوه ورود بہ بحث و استدلال را بخوبی میتوان از سبک و سیاق این اثر آموخت.